

מסורת הש"ס

בש"מא (**א**) **ב**מ"ד **ו**ז'יפתן **ש**ל **ב**ל"ם **א**סורים **ב**ו'. קסבר נותן טעם לפגם מותר לפוס ריהטא משמע שאותם שאסרו קודם ר' יהודה כגון ‏ס[ⓘ] תלמידי שמאי והלל סוברין נותן טעם לפגם אסור ואמא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף טו.) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מישהא שיקא ‏ב[ⓘ] סתם התלמוד אי משום גיעולי עוזדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ודקדק ר"י היאך זאל לחלוק על רבואינו שמאי והלל

רבינו חננאל

תורה אור השלם

- ↑ וְשֵׁם דְּנִינְאֵל עַל לְבוּ אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאל בַּפֶּת בּוּג הַמֶּלֶךְ וּבִינָן מִשְׁתִּין וּבִקְשׁ מִשֹּׁר הַפְּרִיטִים אֲשֶׁר לֹא יִתְגַּאל:

דניאל א ח

רבינו חננאל

גליון הש"ס

תוס' ד"ה בשלמא ובי' הא דאמר לקמן. [ועי'] דף לה ע"ב (ועיי"ש) בתוס' ד"ה אי:

רבינו חננאל

הגהות הב"ח

(א) תוס' ד"ה בשלמא לדידי דאמרי זליפתן של וכו' גבי חומץ לתוך הגריסים ככ"ל ומיבת אשר שם ממנח:
(ב) בא"ד מישחא שליקא קאמר סתם התלמוד וכו' שלא פשט איסורו ואין רוב וכו' לעמוד בו כשאר:

בש"מא (**א**) **ב**מ"ד **ו**ז'יפתן **ש**ל **ב**ל"ם **א**סורים **ב**ו'. קסבר נותן טעם לפגם אסור ואמא ר' יהודה נשיאה וסבר מותר ושמואל סבר כוותיה שהיה מחזיק דברי רבי שמלאי ולקמן נמי פ"ה (דף טו.) גבי חומץ אשר שם לתוך הגריסין פסיק שמואל הכי הלכתא נותן טעם לפגם מותר ולקמן בפירקין (דף לח:) גבי מישהא שיקא ‏ב[ⓘ] סתם התלמוד אי משום גיעולי עוזדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ודקדק ר"י היאך זאל לחלוק על רבואינו שמאי והלל דין נותן טעם לפגם להמירו נהי דשמן יכול להיות שמותר מטעם שלא פשט ואין רוב הכזור יכולין לעמוד בשאר דברים היאך הותר ועוד קשיא אי ס"ל לתנא דמתני' נותן טעם לפגם אסור תקשי * הא דאמר לקמן (דף נט:) גבי דבש למאי ניוחש אי משום גיעולי עוזדי כוכבים נותן טעם לפגם הוא ומה צדק הא תנא דמתני' מיסר קא אסר לכך נראה לר"י דשמואל נמי ס"ל דכי גזר ז"ש וכו"ה על השמן משום חתנות גזר ומיהו משום דלא שייך זה חתנות כ"כ כמו ציין הוצרך להם סעד בזליפתן של כלים אסורין אע"ג דאינהו סבירא להו צעלמא נותן טעם לפגם מותר וכן סובר שמואל שמכא שני הטעמים גזרו אע"פ שאין די בכל אחד לצדו והיינו דקא"ל שמואל לרב בשלמא לדידי דלמיינא דגוזרת שמן לא היתה קדמונית מיימי דניאל אלא שמאי והלל גזר מטעמי דפרישית ניהא דיכול להיות שהתיר ר' יהודה הנשיא כמו שמפרש התלמוד בסמוך דלא פשט איסורו וגם הטעמים לא נראו לו כי אין טעם חתנות טוב כל כך ועוד נותן טעם לפגם מותר אלא לדידך דלמרת דניאל גזר עליו היאך היה יכול רבי יהודה הנשיא לצטלה דכיון שכתובה היא בתורה פשיטא הוא דפשט איסורו בכל ישראל ועוד כי שמאי והלל שהיו אחריו יומר משלש מאות שנה שזאל והוסיפו עליו לגזור אף צדשה כמו שמפרש בסמוך א"כ משמע דגזירתו פשטה מיהא צעיר: **אשר** **לא** **יתגאל** **בפת** **בג**. פרשנ"ס דהאי פת לאו פת ממש הוא דלישתמע מהכא דדניאל

גזר על הפת אלא לפתן הוא והואצת המלך הוא ריפוש"א בלע"ז וכן ממקרא מוכיח דכתיב (דניאל ב) ויהי המלצר נושא את פת בגס ונותן להם זרעונים ואין לומר שהיה נוטל פתן והיו אוכלים זרעונים בלא פת:
במתני' כתב רשב"ס בשם רש"י דלא גרס רבי דר' יהודה הנשיא צר בריה וצית דינו המירוהו ומכמי דורו קצעו דצר זה צמשהה ססדר רבי זקנו כי הוא היה צנו של ר"ג הנזכר במס' אבות (פ"ב מ"ב) ר"ג צנו של ר' יהודה הנשיא אומר יפה ת"ת כו' ואותו רבי יהודה הנשיא הנזכר כאן הוא ר' יהודה נשיאה ‏ו[ⓘ] ויהי המלצר נושא את פת בגס בלשון משנה ובצריכתא קורא אותו הנשיא ובלשון אמורא קורא אותו נשיאה ור' יהודה הביא ירושלמי רבי וצית דינו התירו את השמן בשלשה מקומות רבי יהודה הנשיא ורבואינו המירו צגיטין ובשמן ובסנדל ונראה לו שיש שם טעוה סופר דקספריך וליקרו ליה צ"ד שריא שכל צ"ד המתיר ג' דברים נקרא צ"ד שריא ודחי א"ר יודן בר' ישמעאל צית דינו חלוק עליו צגיטין פירוש ואין זה ממיר ג' דברים ואם הוא היה רצינו הקדוש א"כ היה לו למנות עוד אחרת שהתיר כדאמר בפרק קמא דחולין (דף ו:) דהמיר רבי צית שאין דצירושלמי דדמאי נמי איתא לכך נראה לו דגרס התם ר' יהודה הנשיא והוא ר' יהודה נשיאה עוד כתוב שם צירושלמי רב יצחק צר שמואל צר מרתא נחת לגציצין אשכח לר' שמלאי הדרומי יתיב ודריש רבי וצית דינו התירו את השמן שמואל קבל עליו ואכל רב לא אכל א"ל שמואל לרב אכול או אלא כתיב עלך זקן ממרא א"ל עד דאנא תמן אנא ידע מאן ערער עליה שמלאי הדרומי א"ל אפשר מה דאמר צסם גרמיה לא צסם רבי וצית דינו אטרח עליה ואכל:
ו**ישמן** **דניאל** **גזר** **ע"יו**. ה"נ ה"מ למפרך איין אלא משום דאשמן קאי נקטיה:
ו**רבי** **יהודה** **הנשיא** **היבי** **א**ל"ים **ל**משרי **תקנתא** **דשמאי** **והל"ל**. פרשנ"ס דפריך צין לרב צין לשמואל דשמואל נמי מודי דמי"ח דצר הם:
ו**התנן** **אין** **ב"ד** **יבוא** **בו**. תימה בפרק השולח (גיטין לו: ושם ד"ה אלא) גבי פרוצבול דאמר שמואל האי פרוצבול עולגנא דדייני הוא אי איישר חיילי אצטליניה ומסיק אי איישר חיילי יותר מהלל והיכי דמי אי פשטה תקנת פרוצבול אפילו היה גדול אין יכול לצטלו ואם לא פשטה א"כ למה לי איישר חיילי הכי ר' יהודה נשיאה המיר שמן אע"פ שהיה קטן מאותו טעם דלא פשט איסורו וי"ל דהכא נמי מטעם דלא פשט גרידא לא המיר אם לא היה ג"כ טעם דאין רוב הכזור יכולין לעמוד בו מ"מ קשה דדבר תימה הוא היאך לא פשט מאחר שהוא ריוח המלוים לכך נראה דודאי פרוצבול פשט ודקשיא לך אפי' גדול היאך יכול לצטל ודאי צי"ח דבר דוקא אמר צאם יבא אליוהו ויאמר אין שומעין וכמו שמפורש צירושלמי הטעם מפני שעמדה להם צנפשותיהם כך דקדק הרצ רבי אלחנן מתוך גירסת הספדים שמנא בספרים ישנים דקאמר האמר רב משרשיא מה טעם כו' משמע שמסם מתחיל המירוח וה"פ דשמעתין ור' יהודה נשיאה היכי אליום למישרי כו' והתנן אין צית דין כו' ועוד אפילו הוא גדול אינו יכול לצטל צי"ח דבר ולא הוצרך לפרש הטעם כי פשוט הוא ומשני האמר רב משרשיא מה טעם לפי שפשט ולפיכך צ"ד גדול נמי אינו יכול לצטל ושמן לא פשט לכך אפי' עמדו צנפשותיהם קטן יכול לצטל וסמכו על דברי רבן שמעון בן גמליאל דאין חזרין כו' ולפיכך הותר אף צצ"ד קטן אצל ודאי שאר דברים אף כי פשטו יכול צ"ד גדול לצטל ולפיכך גבי פרוצבול אמר שמואל דאי איישר חיילי מהלל אצטליניה ואע"פ שפשט והילך הירושלמי דפרק קמא דשבת א"ר זון אמר רב יהודה צסם שמואל ל"ש אלא חוץ ליי"ח דצר אצל צי"ח דצר אפילו גדול אינו מצטל מפני שעמדה להם צנפשותיהם פירוש ממה שגעלו חרב בצית המדרש:

אין מעמידין פרק שני עבודה זרה

לו.

קבו א מיי פט"ו מהל' מאלכות אסורות הלכה כח שמנ לאין קלא טוש"ע י"ד סי' קג סעיף א:

קבו ב מיי פ"ב מהל' ממרים הלכה צ שמנ עשין קויא:

[קבו ג רב אלפס קדושין פ"ד דף רמג.]:

ד [מיי שם הלכה ז]:

ה [מיי שם הל' ה]:

רבינו חננאל

רבינו חננאל

ושמואל אמר זליפתן של כלים אסורין. כגון קדידה בת יומא וכיוצא בה אסרתן. אמר ליה שמואל לרב בשלמא לדידי כו' משום דנותן טעם לפגם מותר משום הכי שרייה רבי. אלא לדידך דאמרת דניאל גזר עליו היכי יכול רבי לבטליה. והא אין בית דין יכול לבטל דברי בית דין חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין. אמר ליה אשלח ליה לרבי אשאל אשאליה איסיף רב אמר [אם] הם לא דרשו אנן לא דרשינן. כתיב וישם דניאל על לבו אשר לא יתגאל בפת בג המלך וביין משתיו בשתי משתאות הכתוב מדבר. יין ושמן רב סבר שם על לבו והורה לכל ישראל. ושמואל סבר שם על לבו לעצמו לאחרים לא הורה:
ירושלמי אמר ליה שמואל אכיל משחא דארמאי ואי לא כתיבנא עליך זקן ממרא: ומקשינן וסבר רב שמן דניאל גזר עליה והא משמיה דרב אמרו פתן שמנן ויינן מו"ח דברי הן. ופוקינן דניאל גזר שיהא אסור בעיר. תלמידי שמאי והלל גזרו ביה איסור אפילו בשדה. ומקשינן אי הכי רבי היכי מצי מבטיל גזירה זו. והאמר ר' יוחנן בכל יכול בית דין לבטל דברי בית דין חבירו אם הוא גדול ממנו בחכמה ובמנין חוץ מיי"ח דבר שאפי' יבוא אליהו ובית דינו אין שומעין להם. ופוקי' להו אמר רב שמעיה מה טעם הואיל פשט איסורן ברוב ישראל שמן לא פשט איסורו ברוב ישראל וכרבי יוחנן ישובו וברקו על השמן ומצאו שלא פשט איסורו ברוב ישראל. ומסכו רבוחינו על דברי רשב"ג ועל דברי רבי אלעזר בר' צדוק שהיו אומרים אין גוזרין גזירה על הצבור אלא אם רוב ישראל יכולין לעמוד בה. כדכתיב

^[1]